

Kieli tulee kielen päälle: kansainvälisten opiskelijoiden käsityksiä suomen kielen oppimisesta

Maiju Partanen

Suomen kieli

Jyväskylän yliopisto

The amount of international students is increasing in Finland. It is, however, often challenging for them to get a job in their field of education due to the lack of Finnish language skills. This paper focuses on the beliefs of African nursing students. Eight interviews are analysed to show how the students see the role of Finnish language and the challenges in learning it. Theoretically the study draws on the sociocognitive framework that combines dialogical (Bakhtin 1986) and socio-cultural (Lantolf & Thorne 2006) approaches to language learning. The dialogical analysis of learner beliefs (Aro 2009) regards both language and beliefs as dynamic and heteroglossic. The shared belief of the students is that the interactional support received from speakers of Finnish would develop their language learning the most. Nevertheless, it is challenging to find Finnish language communities or environments which would provide opportunities for using and learning the Finnish language.

Avainsanat: dialogisuus, oppijan käsitykset, suomi toisena kielenä, kielenoppiminen

1 Johdanto

Suomessa on yli 350 englanninkielistä tutkinto-ohjelmaa, joissa opiskelee sekä suomalaisia että kansainvälisiä opiskelijoita (Majakulma 2011: 46). Englanninkielisten korkeakouluohjelmien yhtenä tavoitteena on tukea ulkomaisen työvoiman saantia (Garam 2009: 75). Suomen kielen taidon puutteellisuus vaikeuttaa kuitenkin kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden työllistymistä vielä valmistumisen jälkeenkin (Jäppinen 2010: 5; Arajärvi 2009: 52). Jos työllistyminen ei onnistu, moni suomalaisista korkeakouluista valmistuneista lähtee muualle töihin.

Tähän tutkimukseen osallistuneet opiskelijat ovat tulleet Afrikan maista Suomeen opiskelemaan ammattikorkeakoulun englanninkieliseen sairaanhoitajakoulutukseen. Ulkomailta rekrytoitujen sairaanhoitajien kielitaidon riittävyys on herättänyt kiivastakin julkista keskustelua, mutta kansainvälisten sairaanhoitajaopiskelijoiden tilannetta ei ole nostettu yhtä paljon esiin, vaikka moni heistä haluaisi työllistyä Suomeen valmistuttuaan (Virtanen (tulossa), 2011; Virtanen & Suni 2011). Tämän tutkimuksen tavoitteena

on selvittää, millaisia käsityksiä (*beliefs*) kansainvälisillä opiskelijoilla on suomen kielestä ja sen oppimisesta, ja pohtia näiden käsitysten valossa, kuinka englanninkielisten korkeakouluohjelmien kielikoulutusta voisi kehittää.

Analysoin opiskelijoiden käsityksiä dialogisesta näkökulmasta, jonka mukaan käsitykset ovat kokemuspohjaisia, tilanteittain vaihtelevia ja osittain yhteisöissä jaettuina (Aro 2009). Käsitykset kielestä vaikuttavat siihen, kuinka kielten opiskeluun ja kielenkäyttötilanteisiin suuntaudutaan. Tarkastelen käsityksiä suomen kielen taidon tarpeesta ja sen oppimista edistävästä ja ehkäisevästä tekijöistä.

2 Sosiokognitiivinen näkökulma toisen kielen oppimiseen

Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on dialogisia ja sosiokulttuurisia näkökulmia yhdistävä sosiokognitiivisuus. Sosiokognitiivisissa tutkimuksissa kuvauksen kohteena on yksilö toimimassa kieliympäristössään, koska kieli todentuu konkreettisissa kielenkäyttötilanteissa (Dufva ym. 2011: 30–31). Cowleyn (2005: 49–50) mukaan kieli on todellista vain toimintana (*linguaging*), jossa fyysinen tapahtuma ja toimijat ovat erotamattomasti läsnä. Kielen toimintapohjaisuuden lisäksi sosiokognitiivisesti suuntautuneessa tutkimuksessa korostetaan oppimisen ja kognition sosiaalisuutta. Hajautettu tai jaettu kognitio (*distributed cognition*) tarkoittaa, että tietoa ja tietoisuutta on hajautettu sosiaalisiin käytänteisiin ja välineisiin (Atkinson 2002: 531). Yksilön kognitiivinen varanto on jaettavissa muiden kanssa, mikä mahdollistaa esimerkiksi kielellisten resursien jakamisen: kielenoppijan tukena ovat sekä kaikki ympäröivän sosiaalisen ja materiaalsen ympäristön ainekset että keskustelukumppaneiden kielivaranto (Sun 2008: 191). Myös dialogisesta näkökulmasta kognitio on sosiaalinen ilmiö, joka muotoutuu ja muokkautuu jatkuvasti vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristön kanssa (Vološinov 1986: 39; Bakhtin 1984: 287). Samoin Vygotskyn (1978: 55–57) mukaan kaikki kulttuuriset toiminnot esiintyvät ensin sosiaalisella tasolla. Sosiokulttuurisesta näkökulmasta kielenoppiminen on sosiaalisesti välitteistä, ei ainoastaan yksilön mielen sisäinen prosessi (Lantolf & Thorne 2006: 59).

3 Kielen ja käsitysten dialogisuus

Dialogisen näkökulman mukaan kieli ei ole yhtenäinen kokonaisuus vaan moniääninen, tilanteittain vaihteleva ja jatkuvasti muuttuva (Bakhtin 1981: 291). *Heteroglossia* eli kielen moninaisuus asettaa haasteita kielenoppimiselle: ilmauksilla ei ole olemassa täsmällisiä merkityksiä, jotka sopivat joka tilanteeseen, vaan merkitykset muodostuvat puhujan ja kuulijan välisessä vuorovaikutuksessa (Meskill & Rangelova 2000: 4). Kielijärjestelmä on merkitysresurssi, jonka tarjoamia mahdollisuuksia käytetään eri tilanteissa eri tavoin. Kieltä opittaessa opitaankin yhteisön hyväksymiä tapoja reagoida kielellisesti tietyissä tilanteissa. (Lähtenmäki 2002: 195, 198.)

Dialogisen kielikäsitteen mukaan kieli kiertää puhujalta toiselle. Sanamme ovat peräisin muilta, joten niissä on kaikuja muiden äänistä (Bakhtin 1986: 124). Bahtinin (1981: 342) mukaan käsitysten muodostumiseen kuuluu muiden sanojen ja äänten sisäistäminen. Bahtinin *sanan* käsite on laaja: se kattaa myös yksittäistä sanaa laajemmat ilmaukset (Suni 2010: 54). Neutraaleja sanoja ei ole olemassa, vaan sanat kantavat mukanaan ideologioita ja kontekstuaalisia näkökulmia. Jos toisten sanat toistetaan sellaisenaan, niitä voidaan pitää autoritaarisina sanoina. Esimerkiksi asiantuntijoiden, opettajien ja muiden auktoriteettien sanat ovat muuttumatonta tietoa, jota puhuja toistaa usein ulko-muistista ilman, että välttämättä ymmärtää niitä tai on täysin samaa mieltä niiden kanssa – sanat eivät tunnu silloin omilta vaan kuulostavat vierailta. Jos autoritaarisia sanoja ei toisteta sellaisenaan vaan niihin liitetään oma näkökulma, niistä tulee sisäisesti vakuuttavia. Sisäisesti vakuuttavat (*internally persuasive*) sanat ovat ”puoliksi omia” ja ”puoliksi toisen”: kun muiden sanat sisäistetään, ne punoutuvat yhteen oman ajattelun kanssa. Tällöin alun perin muilta saatu tieto kerrotaan omin sanoin ja omasta näkökulmasta. Samalla hylätään ne ajatukset, joita on hankala hyväksyä ja pitää omina. (Bakhtin 1981: 293, 341–345.) Kielenoppija joutuu moniäänisyyden äärellä valinnan eteen: kielimuodoista on valittava ne, jotka haluaa sulattaa omiksi sanoikseen osaksi omaa ääntään.

Kielenoppijoiden käsitykset ovat tärkeä tutkimuskohde, koska ne suuntaavat oppijan havaintoja ja vaikuttavat oppimismotivaatioon sekä toimintaan kielellisissä tilanteissa (Aro 2009; Riley 1997; Dufva 2006). Dialogisessa viitekehyksessä käsitykset nähdään

moniäänisinä ja kokemusperäisinä, osittain yksilöllisinä ja osittain yhteisöllisinä (Aro 2009: 39). Kuten tieto yleisemminkin, myös käsitykset muodostuvat ja muokkautuvat vuorovaikutuksessa toisten kanssa (Bakhtin 1986: 138).

4 Aineisto ja menetelmät

Tutkimukseen osallistui viisi henkilöä, peitenimiltään Bohan, Chantal, Daniel, Malik ja Olivia. Kaikki muuttivat syksyllä 2010 Suomeen opiskelemaan ammattikorkeakoulun englanninkieliseen sairaanhoitajakoulutukseen. He opiskelevat samalla vuosikursilla ja ovat tekemisissä toistensa kanssa myös vapaa-ajallaan. He ovat opiskelleet suomea sekä oppilaitoksensa suomen kielen kursseilla että vapaa-ajallaan esimerkiksi seurakunnassa ja iltalukiossa. Kaikki työskentelevät puhdistuspalvelualalla opintojensa ohella, ja osalle tarjoutuu työpaikalla joitain mahdollisuuksia käyttää suomea.

Tarkasteltava aineisto sisältää kahdeksan teemahaastattelua. Kaikki osallistuivat puoli-strukturoituun tutkimushaastatteluun kesällä 2011. Haastatteluissa keskusteltiin suomen kielen käyttämisestä ja opinnoista, työllistymisestä ja työstä Suomessa sekä tulevaisuudentavoitteista. Chantal, Olivia ja Daniel osallistuivat lisäksi tutkimusteemoja syventävään haastatteluun syksyllä 2011, jolloin keskityttiin tarkemmin sairaanhoitajakoulutukseen ja heidän puhdistuspalvelualan työhönsä Suomessa¹. Haastateltavat saivat itse valita haastattelukielen ja valitsivat englannin. Haastattelujen kesto on 35–85 minuuttia. Haastattelut on litteroitu sanatason tarkkuudella.

Analysoin aineistoa dialogisella käsitysanalyysillä, joka pureutuu haastateltavien lausumien sisältöön sekä lausumissa kuuluviin ääniin ja toimijuuteen (Aro 2009; ks. myös Virtanen 2011, Virtanen & Suni 2011). Analyysin tarkoituksena on eritellä, mitä käsityksiä tutkimusteemoista haastateltavilla on, joten analyysi on samalla sisällön-analyysia (Tuomi & Sarajärvi 2002). Erittelin aineistosta lausumat, joissa haastatellut

¹ Tutkimus on osa Jyväskylän yliopiston kielten laitoksen tutkimushanketta *Suomi työkielenä: sosiokognitiivinen näkökulma maahanmuuttajien ammatilliseen kielitaitoon* (rahoitus: Emil Aaltosen säätiö 2011–2013). Aineisto on kerätty yhdessä hankkeen tutkijan Aija Virtasen kanssa. Hän keskittyy tutkimukseensa kansainvälisten sairaanhoitajaopiskelijoiden ammatillisen kielitaidon kehittymiseen (ks. Virtanen (tulossa)). Artikkelin aineistoa on käytetty myös pro gradu -tutkielmassa (ks. Partanen 2012).

puhuivat suomen kielestä ja sen oppimisesta, ja jaottelin ne tutkimusteemojeni alle. Toimijuutta analysoin erittelemällä, ketkä esitetään aktiivisiksi toimijoiksi ja ketkä passiivisiksi toiminnan kohteiksi. Lisäksi analysoin, mitkä käsitykset ovat puhujan omia ja mitkä peräisin muilta. (Aro 2009: 59–63.) Bahtinin (1981) äänen käsite ohjaa analyysia siitä, mistä tai keneltä jaetut käsitykset ovat peräisin. Jos haastateltava toistaa auktoriteettien sanoja tai kulttuurisia totuuksia, hänen käsityksensä kaiuttaa autoritaarisia ääniä. Oman näkökulman painottuminen ja omin sanoin kertominen sen sijaan osoittavat, että käsitys on sisäistetty. (Bakhtin 1981: 341–345.) Käsitykset voivat olla myös yhteisöissä jaettuja. Koska haastateltavat tuntevat toisensa, analysoin myös heidän käsitystensä resonoimista keskenään.

5 Käsitykset suomen kielestä ja sen oppimisesta

Aineistonkeruun aikaan haastateltavat olivat asuneet Suomessa noin vuoden. He osasivat jo jonkin verran suomea, mutta halusivat kehittää kielitaitoaan entisestään. Tässä luvussa kuvaan, miksi he haluavat oppia suomea (5.1), millaista suomen kieli heidän käsityksensä mukaan on (5.2) ja mikä estää ja edistää sen oppimista (5.3).

5.1 Suomen kielen taito porttien avaajana

Kaikki haastateltavat pitivät suomen kielen taitoa itselleen hyvin tärkeänä. Heidän käsityksensä mukaan sitä tarvitaan etenkin työllistymiseen ja sairaanhoitajan työhön. Seuraavassa esimerkissä Malik tuo esille kielitaidon merkityksen työllistymisessä.

- (1) Malik: all the time there has been somebody who has been helping me to find **some jobs** because I tried of course by myself. it was close to impossible.
Aija: why.
Malik: because every time when I used to go, they say **no no Finnish no job no Finnish no job no Finnish no job**.

Malik puhuu suomalaisten työnantajien äänellä toistaessaan ”no Finnish no job” kolmeen kertaan. Hän on kuullut tämän autoritaarisen äänen usein ja toistaa sitä sellaisenaan. Työnantajien ääni on hänelle vieras. Hän ei ole itse samaa mieltä, koska työnsaaminen Suomessa on hänelle taloudellinen välttämättömyys. Työnantajien kielitaitovaatimukset ovat hänestä liian korkeat, sillä hän on etsinyt mitä hyvänsä työtä opintojen

ohelle, mutta on saanut töitä ainoastaan verkostojensa avulla. Bahtinin (1981: 294) mukaan muiden sanat voivat jäädä puhujalle vieraiksi, jos hän ei pysty sisäistämään niitä. Silloin sanat kuulostavat vierailta ja tuovat ilmi toisten ajatuksia, joihin puhuja ei yhdy, vaan sanoo ne ikään kuin lainausmerkeissä.

Työn saamisen lisäksi suomen kielen taitoa pidettiin tärkeänä osallisuuden kannalta. Seuraavassa esimerkissä Olivia kuvaa, kuinka suomen puhuminen hänen osa-aikaisessa työssään pesulassa saa hänet tuntemaan osaksi yhteisöä.

- (2) Aija: so how does it feel like. to speak. Finnish
Olivia: I feel good because **I feel I'm part of the society**. because when you can't speak you feel odd. but **when you speak people are good, are friendly**. it's only the language image makes them badly.

Suomen puhuminen on avannut Olivialle pääsyn työyhteisön ja samalla suomalaisen kieliyhteisön jäseneksi. Hänen käsityksensä mukaan kielitaidon puutteellisuus saa aikaan torjuvaa suhtautumista, mutta suomea puhuvaa kohdellaan ystävällisesti. Bahtinin (1986: 6–7) mukaan ulkopuolisuuden kokemus on uuteen kulttuuriin astuttaessa väistämätöntä ja itse asiassa tarpeellistakin, koska vierasta kulttuuria pystyy ymmärtämään syvällisesti ainoastaan ulkopuolisen silmin. Kielenoppimisen kannalta ulkopuolisuus on pidemmän päälle kuitenkin este (Suni 2008: 197).

Haastateltujen käsityksen mukaan suomen kielen taito on väline tärkeiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kukaan ei pitänyt sitä itseisarvona, jota kannattaisi tavoitella sen itsensä vuoksi. Toista kieltä opitaan, jotta sillä voidaan toimia (Atkinson 2002: 537).

5.2 Luokasta ulos oppimaan

Haastatellut puhuivat kuin yhdestä suusta suomenkursseilla ja luokan ulkopuolella käytettävän suomen kielen eroavaisuuksista. Seuraavissa esimerkeissä Chantal ja Bohan tuovat esiin käsityksensä suomen kielen sisäisestä vaihtelevuudesta:

- (3) Chantal: and **in class we use written Finnish**. when we go out, we hear something different and now we wonder, what is this someone say.
(4) Chantal: the most, what I have seen, written Finnish is different from spoken Finnish, and **most people use the spoken Finnish**.

- (5) Bohan: yeah that's the language appreciated, **outside. that's what we need.** of course the class, in the class, we need because maybe we are, end up writing something, but what's we need mostly, is the **outside language.**

Chantal ja Bohan ovat törmänneet kielimuotojen moninaisuuteen eli *heteroglossiaan*, joka on Bahtinin (1981: 291) mukaan kielen perusluonne. Kieli ja käsitykset tulevat meille ”toisten suitten kautta” (Bakhtin 1986: 138), mikä näkyy myös Chantal ja Bohanin puheessa: he jakavat käsityksen luokassa ja luokan ulkopuolella käytettävän kielen eroista. He käyttävät *me*-muotoa laajentaen täten kokemuksensa koskemaan myös muita samassa tilanteessa olevia kansainvälisiä opiskelijoita. Samoin de Finan (2003: 218–219) tutkimuksessa Yhdysvaltoihin muuttaneet meksikolaiset korostivat *me*-muodolla kokemustensa olevan jaettavissa samassa tilanteessa olevien kesken.

Chantal on huomannut kirjoitetun ja puhutun suomen erot, ja hän liittää kirjoitetun suomen etenkin luokkahuoneeseen. Hänen käsityksensä mukaan suurin osa suomalaisista käyttää kuitenkin puhekieltä, mikä on haaste: luokan ulkopuolella on vaikea ymmärtää, mitä suomalaiset sanovat. Bohanin käsityksen mukaan he tarvitsisivat etenkin ”ulkona” olevaa suomea, koska hänen ensisijainen motiivinsa oppia kieltä on työllistyä sairaanhoitajaksi Suomessa. Kelan ja Kompan (2011: 187–188) mukaan arkisen kanssakäymisen taidot ovatkin tärkeässä asemassa sairaanhoitajan ammatillisessa kielitaidossa. Myös Daniel jakaa Chantalin käsityksen siitä, että luokan ulkopuolella kuultavan suomen ymmärtäminen on haasteellista:

- (6) Daniel: there is the **Finnish language that is spoken** and that one that is the one you **take it from the classroom or from the lecturer**, and it is somehow sometimes different – – so for me I only learn the one that have been taught by my Finnish teacher, so in any case **when I hear something else it confuses me** for a while.

Kielen moninaisuus on haaste oppijalle. Bahtinin (1986: 138) mukaan kaikki sanat ja ilmaisut saadaan muilta, ja Daniel ottaakin suomen kieltä haltuun opettajaltaan. Daniel saa ilmauksia käyttöönsä luokasta, mutta muut tavat puhua hämmentävät. Erilaisten puhetapojen kuuleminen olisi kuitenkin tärkeää puhekielen ymmärtämisen ja oman puhetaidon kehittymisen kannalta, koska vuorovaikutuksessa on mahdollista ottaa eri puhetapoja haltuun. Kielenoppijat osaavatkin usein nimetä oppimisensa kannalta tärkeitä henkilöitä, joilta saavat ilmauksia käyttöönsä (Suni 2010: 54).

5.3 Esteet oppimisen edessä

Tutkimushenkilöillä on melko yhteneväiset käsitykset siitä, kuinka suomea opitaan ja mikä edistää ja mikä rajoittaa sen oppimista. Seuraavassa esimerkissä haastattelijan ja haastateltavan käsitykset kielenoppimisesta eroavat: haastattelijan mukaan kieltä voi oppia kursseilla, minkä Bohan tyrmää. Hänen mukaansa kielenopetus on laadukasta ja auttaa oppimaan mutta ei yksistään riitä, koska tunteja on niin vähän. Hänen käsityksensä kielenoppimisesta on laajempi.

- (7) Maiju: okay is there any other places that you have learned Finnish than at school? have you done any other courses?
Bohan: yeah there are so many places that we visit, been visiting, but (quantity), it's maybe two hours per week. so, to be honest with you, when it comes to language, you **can't learn a language like that**. the language is some that you see **every day, every time whenever you are**, so that comes, just **it comes just in, on your tongue**.

Bohanin käsityksen mukaan kielenoppiminen on informaalia, eli oppimista tapahtuu ilman, että se olisi tietoisena päämääränä. Hänen kielenoppimiskäsityksensä on hyvin lokaalinen: kieli (*language*) tulee ympäristöstä suuhun, kielen päälle (*on your tongue*). Kieliympäristössä eläminen on hänen mielestään parempi tapa oppia kieltä kuin kieli-kursseilla opiskeleminen. Käsitykseen vaikuttaa ehkä osin hänen monikielinen taustansa – hän osaa äidinkieltänsä lisäksi englantia, ranskaa, swahilia ja muita paikallisia afrikkalaisia kieliä. Monikieliseksi kasvaminen on eri asia kuin toisen tai vieraan kielen opiskeleminen aikuisiällä (Pavlenko & Lantolf 2000: 162). Koska käsitykset ovat kokemuspohjaisia (Aro 2009: 39), lapsuudestaan asti useilla kielillä toimineet kiinnittävät kieleen eri tavalla huomiota ja arvostavat todennäköisesti erilaisia tapoja oppia kieliä kuin ne, jotka ovat opiskelleet kieliä vain formaalissa koulutuksessa.

Suomenoppijalle tarjoutuu Suomessa paljon enemmän mahdollisuuksia nähdä, kuulla ja käyttää suomea kuin Suomen ulkopuolella. Pavlenkon ja Lantolfin (2000: 155–156) mukaan toisen kielen oppiminen on osallistumista uuteen kulttuuriin, johon osalliseksi pääsemisessä toimijuus on keskeistä. Kielenoppiminen on ennen kaikkea prosessi, jossa tullaan kieliyhteisön jäseneksi ja opitaan kommunikoimaan yhteisön kielellä yhteisön määrittelemien normien mukaan. Seuraavista esimerkeistä käy kuitenkin ilmi, että saattaa olla haastavaa saada mahdollisuuksia puhua suomea suomalaisten kanssa.

- (8) Daniel: but it's of course it's not like you can learn it overnight, it's it's takes some some time and **the more practice you get with people surrounded by people who speak it, the better**, but for us **it's very hard to get Finnish friends who can accept to really help you in learning it**.
- (9) Bohan: Finnish, it's, can be learned it's like any other language that the way to learn, -- the problem, Finnish, if you want to learn, I'm not trying to be rude or whatever, but, **you people the owners of the language, you don't speak you don't talk**. so **it's hard for me to come to end up opportunity to say something in Finnish** when you don't talk to me.

Kuten esimerkeistä näkyy, kieliyhteisö voi rajoittaa oppijan toimijuutta ja mahdollisuuksia osallistua sosiaaliseen toimintaan. Cummins (2006: 56–57) mukaan tehokkaan oppimisen edellytyksenä on oppijan omistajuus (*ownership*) ja oppimista tukeva yhteisö, joka mahdollistaa noviisien osallistumisen toimintaansa. Bohan nimeää suomalaiset kielenomistajiksi, jotka eivät jaa kielellisiä resurssejaan hänen kanssaan – hän ei koe itse omistajuutta suomen kieleen. Lave ja Wenger (1991: 34–37) korostavat kieliyhteisön valtaa: valtakielen yhteisö määrittää pitkälti, missä määrin uusi tulija voi osallistua yhteisön sosiaalisiin käytänteisiin. Danielin käsityksen mukaan suomea oppisi parhaiten nimenomaan suomenpuhujien ympäröimänä, mutta hänen on hankala saada suomalaisia ystäviä. Daniel ja Bohan eivät koe pystyvänsä vaikuttamaan kielenoppimiseensa tarpeeksi, koska suomalaiset rajaavat heidän mahdollisuuksiaan osallistua vuorovaikutustilanteisiin. Toimijuus olisi kuitenkin oppimisessa olennaista (ks. van Lier 2007: 46). Kohdekielinen ympäristö tukisi kielenoppimista paremmin, mikäli suomenkielinen vuorovaikutus mahdollistuisi useammin.

Haastatteluissa nousi toistuvasti esiin käsitys kielikursseista oppimista edistävinä mutta yksistään riittämättöminä: oppitunneilla käsitellyjä asioita olisi tarpeen harjoitella ja käyttää myös luokkahuoneen ulkopuolella. Haastateltujen mukaan suomen kieltä olisi helpointa oppia puhumalla ja kuuntelemalla, vuorovaikutuksessa suomalaisten kanssa. Suomalaiset voisivat edistää oppimista antamalla sopivia ilmauksia suomenoppijoiden käyttöön – toisin sanoen jakamalla kielellisiä resurssejaan (Sun 2008: 201).

6 Lopuksi

Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat puhuvat kokemuksistaan paikoin lähes samoin sanoin. Jaettujen käsitysten täsmällistä alkuperää on hankala jäljittää, mutta ne ovat

selvästi muodostuneet yhteisten kokemusten ja keskustelujen kautta – siis keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja osin yhdessä koettujen tilanteiden pohjalta. Jaettuja käsityksiä voikin pitää yhtenä jaetun kognition ilmenemismuotona. Kognitiiviset toiminnot, kuten käsitykset, kantavat mukanaan sosiaalisesti syntyneitä ja yhteisöissä neuvoteltuja merkityksiä eli ovat perustaltaan sosiaalisia (ks. Atkinson 2002: 531).

Opiskelijoiden jaetun käsityksen mukaan suomen kielen kurssit ovat hyödyllisiä ja tarpeellisia. He ottavat kielenopetuksessa haltuunsa tiettyjä tapoja käyttää suomea, mutta haluaisivat ymmärtää myös muita tapoja. Kielikoulutuksen haasteena on yhdistää kurssien sisältöjä ja metodeja lähemmäs arki- ja työelämää. Opiskelijoiden tavoitteena on kohdekielisen ympäristön hyödyntäminen mahdollisimman tehokkaalla tavalla, ja kielikoulutuksen tulisi vastata tähän tarpeeseen. Opiskelijoille voisi esimerkiksi antaa työharjoitteluihin tehtäviä, jotka suuntaisivat heidän havaintojaan ja auttaisivat heitä tiedostumaan ympäristössä tarjoutuvista vuorovaikutuksen ja oppimisen mahdollisuuksista (Sandwall 2010: 562–563).

Pääsy oppimisympäristöihin ja kieliyhteisön jäseneksi on opiskelijoiden käsitysten valossa ensiarvoisen tärkeää suomenoppimisen kannalta. On sääli, että vuorovaikutustilanteita tarjoutuu vain harvoin, sillä vuorovaikutuksellinen ja sosiaalinen oppiminen olisi heille ominainen tapa oppia kieltä. Sopivan kieliyhteisön löytäminen saattaakin osoittautua yhdeksi maahanmuuttajan suurimmista haasteista.

Koska tutkimushenkilöt painottivat luokkahuoneen ulkopuolella kuultavan suomen tärkeyttä ja pitivät suomalaisia merkityksellisinä kielenoppimisensa mahdollistajina, voisi myös työpaikka olla heille otollinen ympäristö oppia kieltä (ks. myös Tiilikainen 2008: 79; Tarnanen ym. 2010: 69). Olivia onkin löytänyt puhdistusalan työpaikaltaan kieliyhteisön, jonka kanssa hänen on mahdollista käyttää suomea (ks. esimerkki 2). Vaikka työtä ei saisikaan opiskelujen aikaan vielä omalta koulutusaltaltaan vaan työskentelisi niin sanotussa sisääntuloammatissa, kuten kaikki tähän tutkimukseen osallistuneet tekevät, edistää se parhaassa tapauksessa kielitaidon kehittymistä ja siten myös työllistymistä omalle alalle (ks. Partanen 2013). Kielikoulutuksen tehtävänä onkin lisätä opiskelijoiden tietoisuutta ja tarjota välineitä siihen, kuinka havaita yhteyksiä luokassa

käsitellyn ja luokan ulkopuolella vastaan tulevan välillä ja kuinka hyödyntää näitä yhteyksiä tarkoituksenmukaisesti oppimisessaan.

Kirjallisuus

- Arajärvi, Pertti (2009). *Maahanmuuttajien työllistyminen ja kannustinloukut*. Sisäasiainministeriön julkaisu 2/2009. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Aro, Mari (2009). *Speakers and Doers: polyphony and agency in children's beliefs about language learning*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Atkinson, Dwight (2002). Toward a sociocognitive approach to second language acquisition. *Modern Language Journal* 86 (4), 525–545.
- Bakhtin, Mikhail (1981). *The dialogic imagination. Four essays by M. M. Bakhtin*. Austin: University of Texas.
- Bakhtin, Mikhail (1984). *Problems of Dostoevsky's poetics*. Minneapolis: University of Minnesota.
- Bakhtin, Mikhail (1986). *Speech genres & other late essays*. Austin: University of Texas.
- Cowley, Stephen (2005). Languaging: how do babies and bonobos lock on to human models of life. *International Journal of Computational Cognition* 3 (1), 44–55.
- Cummins, Jim (2006). Identity texts: The imaginative construction of self through multiliteracies pedagogy. Teoksessa: *Imagining multilingual schools: Languages in education and globalization*, 51–68. Toim. Ofelia García, Tove Skutnabb-Kangas & María Torres-Guzmán. Clevedon: Multilingual Matters.
- de Fina, Anna (2003). *Identity in narrative: a study of immigrant discourse*. Amsterdam: John Benjamins.
- Dufva, Hannele (2006). Oppijat kielen virrassa: dialoginen näkökulma vieraan kielen oppimiseen. Teoksessa: *Kielen päällä. Näkökulmia kieleen ja kielenkäyttöön*, 37–51. Toim. Riikka Alanen, Hannele Dufva & Katja Mäntylä. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Dufva, Hannele, Mari Aro, Minna Suni, & Olli-Pekka Salo (2011). Onko kieltä olemassa? Teoreettinen kielitiede, soveltava kielitiede ja kielen oppimisen tutkimus. [online] Teoksessa: *AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* 3, 22–34. Toim. Esa Lehtinen, Sirkku Aaltonen, Merja Koskela, Elina Nevasaari & Mariann Skog-Södersved [viitattu 22.4.2013]. Saatavilla: <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/view/4454/4261>
- Garam, Irma (2009). *Vieraskieliset tutkinto-ohjelmat suomalaisissa korkeakouluissa* [online]. Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO. [viitattu 29.4.2013] Saatavilla: http://www.valoa-hanke.fi/portals/2/VALOA-hanke/tutkimukset/Garam%20vieraskieliset_tutkinnot.pdf
- Jäppinen, Tuula (2010). Suomi (S2) korkeakoulutettujen työssä – Millainen kielitaito riittää? [online]. Teoksessa: *AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* 2, 4–16. Toim. Mikel Garant & Mirja Kinnunen [viitattu 22.4.2013]. Saatavilla: <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/viewFile/3872/3654>
- Kela, Maria & Johanna Komppa (2011). Sairaanhoidajan työkieli – yleiskieltä vai ammattikieltä? Funktionaalinen näkökulma ammattikielen oppimiseen toisella kielellä. [online] *Puhe ja kieli* 31 (4), 173–192. [viitattu 10.4.2013] Saatavilla: <http://ojs.tsv.fi/index.php/pk/article/view/4752/4470>
- Lantolf, James & Steven Thorne (2006). *Sociocultural theory and the genesis of second language development*. Oxford: Oxford University Press.
- Lave, Jean & Etienne Wenger (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lähteenmäki, Mika (2002). Dialoginen näkökulma kieleen: Mihail Bahtin ja Valentin Volosinov. Teoksessa: *Kielentutkimuksen klassikoita. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä* 4, 179–200. Toim. Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Majakulma, Arja (2011). Enhancing the employability of international graduates during education – a case study based on Finnish universities of applied sciences. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 2, 44–49.

- Meskill, Carla & Krassimira Rangelova (2000). Relocating the 'cognitive' in sociocognitive views of second language learning. Teoksessa: *Linguistics on the way into the new millennium: proceedings of the 34th Colloquium of Linguistics*, 1–9. Toim. Reinhard Rapp. Lontoo: Peter Lang-Verlag Publishing.
- Partanen, Maiju (2012). *Matkalla sairaalaan: maahanmuuttajien käsityksiä suomen kielen oppimisesta sisääntuloammateissa* [online]. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Kielten laitos. [viitattu 29.4.2013] Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201206271974>
- Partanen, Maiju (2013). Suomen kielen oppimisen mahdollisuudet ja työyhteisön tuki puhdistuspalvelualalla: afrikkalaisten maahanmuuttajien käsityksiä ja kokemuksia. Teoksessa: *Osallistumisen multimodaaliset diskurssit. AFinLAN vuosikirja 2013. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja n:o 71*, 55–76. Toim. Tiina Keisanen, Elise Kärkkäinen, Mirka Rauniomaa, Pauliina Siitonen & Maarit Siromaa. Jyväskylä: AFinLA.
- Pavlenko, Aneta & James Lantolf (2000). Second language learning as participation and the (re)construction of selves. Teoksessa: *Sociocultural theory and second language learning*, 155–177. Toim. James Lantolf. Oxford: Oxford University Press.
- Riley, Philip (1997). 'BATS' and 'BALLS': Beliefs about talk and beliefs about language learning. *Mélanges CRAPEL* 23, 125–153.
- Sandwall, Karin (2010). "I learn more at school": a critical perspective on workplace-related second language learning in and out of school. *Tesol Quarterly* 44 (3), 542–574.
- Suni, Minna (2008). *Toista kieltä vuorovaikutuksessa. Kielellisten resurssien jakaminen toisen kielen omaksumisen alkuvaiheessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Suni, Minna (2010). Työssä opittua: työntekijän näkökulma ammatilliseen kieli- ja viestintätaitoonsa [online]. Teoksessa: *AFinLA-e: Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2*, 45–58. Toim. Mikel Garant & Mirja Kinnunen. [viitattu 29.4.2013] Saatavilla: <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/viewFile/3875/3657>
- Tarnanen, Mirja, Marita Härmälä & Reeta Neittaanmäki (2010). Aikuisten kielitaito ja Yleiset kielitutkinnot [online]. Teoksessa: *AFinLA-e, Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2*, 59–71. Toim. Mikel Garant & Mirja Kinnunen. [online]. [viitattu 22.4.2013] Saatavilla: <http://ojs.tsv.fi/index.php/afinla/article/view/3876/3658>
- Tiilikainen, Marja (2008). *Menestyvät maahanmuuttajanaiset*. Helsinki: Väestöliitto.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- van Lier, Leo (2007). Action-based teaching, autonomy and identity. *Innovation in language learning and teaching* 1 (1), 46–65.
- Virtanen, Aija (2011). Käsityksiä kansainvälisesti rekrytoitujen hoitajien ammatillisesta kielitaidosta ja sen kehittymisestä. Mediakeskusteluiden ja asiantuntijan haastattelun analyysia. *Puhe ja kieli* 31 (4), 153–172. [online]. [viitattu 10.4.2013] Saatavilla: <http://ojs.tsv.fi/index.php/pk/article/view/4751/4469>
- Virtanen, Aija (tulossa). Minä sairaanhoitajana: tulevaisuuden minuudet motivaatiota muokkaamassa. *Lähivertailuja* 23, 403–427.
- Virtanen, Aija & Minna Suni (2011). Hyvää hoitoa ja huonoa suomea: verkkokeskustelijoiden käsitykset filippiiniläishoitajien ammatillisesta kielitaidosta. Teoksessa: *Kieli ja etiikka. Vaasan yliopiston käännösteorian, ammattikielten ja monikielisyys tutkimusryhmän (VAKKI) julkaisut 38*, 371–382. Toim. Niina Nissilä & Nestori Siponkoski. Vaasa: VAKKI. [online]. [viitattu 10.4.2013]. Saatavilla: http://www.vakki.net/publications/2011/VAKKI2011_Virtanen&Sun.pdf
- Vološinov, Valentin (1986). *Marxism and the philosophy of language*. Cambridge: Harvard University Press.
- Vygotsky, Lev (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Toim. Michael Cole, Vera John-Steiner, Sylvia Scribner & Ellen Souberman. Cambridge: Harvard University Press.